

Wetenschap tussen praktisch nut en nutteloze nieuwsgierigheid

Ineke van Hamersveld

In maart 2012 presenteerde de Britse minister van Financiën George Osborne zijn begroting. Op die begroting prijkten twee nieuwe initiatieven die de gemoederen in beroering brachten. Zij hadden uitdrukkelijk de bedoeling om het Britse onderzoek in techniek en wetenschap op hoog niveau te houden. De luchtvaartindustrie krijgt 60 miljoen pond (ruim 73 miljoen euro) om een eigen onderzoekscentrum te bouwen en nieuwe ideeën te commercialiseren, de universiteiten krijgen 100 miljoen pond extra. Dat bedrag is vooral bedoeld om grootschalige projecten te financieren in partnership met de private sector, in de hoop dat andere private investeerders zich gestimuleerd voelen dat bedrag te verdubbelen.

Eerder gebeurde er iets soortgelijks in de Verenigde Staten. Nog geen maand na zijn aantreden in 2009 gaf president Barack Obama groen licht voor 21,5 miljard dollar (16,5 miljard euro) extra voor federaal onderzoek. Gezien de voorgaande kortingen op het onderzoek waren het zowel in het Verenigd Koninkrijk als in de Verenigde Staten onverwachte meevallers waar vooral de toegepaste wetenschappen van profiteerden.

De initiatieven om extra onderzoeksgeld uit te delen, werden toegejuicht als erkenning van het idee dat (toegepast) wetenschappelijk onderzoek een belangrijke bijdrage aan de economie levert; nieuwe ontdekkingen leiden immers tot nieuwe industrieën en werkgelegenheid. Ze werden uiteraard ook bekritiseerd als doekjes voor het bloeden, als eenmalige uitkeringen die opraken, met als gevolg dat de wetenschapsbudgetten na verloop van tijd weer op of onder het oude niveau belanden.

Reflectie en debat

Wetenschap en innovatie gaan hand in hand, maar niet alleen de technische en bètawetenschappen dragen bij aan de samenleving. Ook de geesteswetenschappen (zoals filosofie, de kunstwetenschappen, geschiedenis) en de menswetenschappen (zoals sociologie, rechten, economie) doen dat. Ze leveren niet direct nieuwe producten zoals een mobiel, maar geven wel inzicht in vormen en effecten van communicatie en goede manieren waarop dat mobieltje verkocht kan worden. Zonder deze wetenschappen zouden wij bijvoorbeeld niet (meer) weten hoe het proces van staats- en natievorming in Europa is verlopen, welke rol het nationalisme daarin speelde, en hoe die ontwikkelingen doorspelen in de huidige Europese verhoudingen, om maar een voorbeeld te noemen. We zouden niet weten hoe de burgerij en overheid in de loop der eeuwen in de verschillende regio's van de wereld vorm en inhoud hebben gegeven aan de stad en haar leefbaarheid.

Discussies over het begrip en de reikwijdte van verantwoordelijkheid, interculturele communicatie, empathie, het belang van goede architectuur, medische ethiek, de sociale en economische effecten van

Ineke van Hamersveld

is plaatsvervangend secretaris van de Boekman Dissertatieprijs voor kunst- en cultuurbeleid, Fondsredacteur en hoofdredacteur *Cultural Policy Update*

literatuur en kunsten, (culturele) identiteit. Ze worden allemaal gevoed door de geestes- en menswetenschappen. Zij zorgen voor reflectie en debat over de immateriële waarden in het intermenselijk verkeer en hebben een intrinsieke waarde.

Het onderzoek naar de maatschappelijke context waarbinnen kunst en cultuur ontstaan en functioneren, komt voor het grootste deel voort uit de geestes- en menswetenschappen. In de afgelopen decennia hebben de Nederlandse universiteiten steeds meer aandacht besteed aan juist dit type onderzoek, onder andere bij promovendi. Om belangwekkende resultaten van dergelijk onderzoek onder een brede kring van potentieel geïnteresseerden te verspreiden, en om het doen van verder onderzoek aan te wakkeren, hebben de Boekmanstichting en NWO-Geesteswetenschappen de driejaarlijkse Boekman Dissertatieprijs voor kunst- en cultuurbeleid ingesteld; de eerste prijsuitreiking vond plaats in 2009.

Rijke oogst

De oogst voor de prijsuitreiking van 2012 laat zien dat instelling van deze prijs gerechtvaardigd is, kwantitatief en kwalitatief. Er gingen 62 dissertaties mee die zijn verdedigd tussen 2009 en 2012, uitwaaiend over alle kunsten en letteren, en afkomstig uit de verschillende wetenschapsdisciplines, van filosofie tot economie en kunst- en cultuurbeleid. Ongeveer een derde van die dissertaties heeft een historisch karakter.

Een willekeurige greep uit de rijke oogst aan titels: *Stad tussen verlichting en romantiek: Groningen 1780-1850*; *Constantijn Huygens, de kunst en het hof*; *From grain to pixel: the archival life of film in transition*; *Social venturing entrepreneurship: een plaatsbepaling*; *De aantrekkelijke stad: moderne locatietheorieën en de aantrekkingskracht van Nederlandse steden*; *To read or not to read*; *Doing artworks: een nieuw begrip van conservering*; *Working on a dream: careers of pop musicians in the Netherlands*.¹

De dissertaties van Amanda Brandellero, *The art of being different: exploring diversity in the cultural industries* (Universiteit van Amsterdam), Christian Handke, *The creative destruction of copyright: innovation in the record industry and digital copying* (Erasmus Universiteit Rotterdam) en Leentje Volker, *Deciding about design quality: value judgements and decision making in the selection of architects by public clients under European tendering regulations* (Technische Universiteit Delft) zijn genomineerd voor de prijs.

Dissertaties als deze dragen niet bij aan de oplossing van vraagstukken waarvoor het merendeel van de onderzoeksgelden is bestemd, zoals ontwikkeling van medicijnen ter bestrijding van Alzheimer of wendbaarder vliegtuigen. Ze zijn minder direct praktisch, productgerelateerd, maar geven kennis over en inzicht in menselijke culturen en verhoudingen. Ze zijn gevrijwaard van partijdigheid en beïnvloeding, en dragen bij aan een leefbare wereld. Wie kan daar nu tegen zijn?

Noot

¹ Een volledige lijst van de 62 dissertaties staat in het Dossier in deze *Boekman*.